

DOKTOR HACI MEHMET NURİ BEY KONAĞI

Arş. Gör. Dr. Kamile SERBEST

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü

Resim 1.

Doktor Hacı Mehmet Nuri Bey (NEVKAM Arşivi)

Resim 2. Doktor Hacı Mehmet Nuri

Bey'in Doktorluk Tabelası (NEVKAM Arşivi)

Avanos'un yetiştirdiği önemli şahsiyetlerden birisi olan Mehmet Nuri Bey, 1878 yılında Hacı Nasuh Efendi (1842-1910) ve Afife Hanım (1839-1917)'in çocukları olarak dünyaya gelmiştir. Kendisinden 8 yaş küçük Hacı Mustafa (1886-1917) adında bir erkek kardeşi bulunmaktadır ancak kardeşi Hacı Mustafa 31 yaşında vefat etmiştir. 1934 yılında kabul edilen "Soyadı Kanunu"ndan sonra "Güvenç" soyadını alan

Mehmet Nuri Bey, tıp eğitimi almış askerî hekimdir. Askerî hekim olarak I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda önemli görevlerde bulunmuştur. Çocukluğuna dair herhangi bir bilgi bulunmayan Mehmet Nuri Bey, 1941 yılının Aralık ayında 63 yaşında vefat etmiştir. Günümüzde Avanos halkı tarafından Doktor Hacı Nuri Bey olarak anılmakta olup günümüzde nüfus kayıtlarındaki ismi sadece "Mehmet" olarak geçmektedir.

Ailesinin Avanos Asliye Hukuk Mahkemesi'ne açtıkları davada babalarının isminin Nuri olmayıp Mehmet olduğunu belirtmeleri ve tapuda yazan Hacı Nasuh oğlu Nuri adının karışıklıklara sebebiyet verdiğini ifade etmeleri üzerine 1980 yılında alınan mahkeme kararı ile Hacı Mehmet Nuri Bey'in ismindeki "Nuri" kısmı kaldırılarak yalnızca "Mehmet" şeklinde tescil edilmiştir (Kılıç ve Kılıç, 2017:77).

Resim 3. Doktor Hacı Mehmet Nuri Bey Konağı (NEVKAM Arşivi)

Doktor Hacı Mehmet Bey'in eşi Ortahisarlı "Hasta Mehmetler" olarak adlandırılan sülalenin kızlarından olan Ayişe Behire Hanım (1887-1973)'dir. Ayişe Behire Hanım'ın babası da Doktor Hacı Mehmet Bey gibi askerdir ve babasının askerî görevinden dolayı Ayişe Behire Hanım İstanbul'da yetişmiştir. İstanbul'da bulunması münasebetiyle İstanbul kültürüne ve özellikle sanata düşkün bir hanımefendi olarak nam salmış olup Avanos'ta "Doktor Hacı Nuri Bey Konağı" olarak anılan konağın döşenmesinde ve tavan tasarımlarında da önemli katkıları bulunmaktadır. Kızılırmak kenarına yaptırıkları konakları, besledikleri atları ile yaptıkları geziler, konakta çalışanlar, at arabaları, Fransızca

konuşan çocukları vs. İstanbul özleminin Avanos'taki yansımaları (Kılıç ve Kılıç, 2017: 84) olarak düşünülebilir. Günümüzde konağın ünü Hacı Mehmet Nuri Bey'in ününün önüne geçmiştir (Kılıç ve Kılıç, 2017:80).

Bölgede "Doktor Hacı Nuri Bey Konağı" olarak da bilinen konak, bir dönem "Hükümet Tabipliği", "Tekel Binası" ve "Turizm Danışma Binası" olarak kullanılmıştır. Söz konusu konak bölgenin geleneksel mimarisini yansıtan Avanos'un en görkemli evleri arasında yer almaktadır. Doktor Hacı Mehmet Nuri Bey ve Ayişe Behire Hanım'ın dört çocuğundan birisi olan Hatice İffet Hanım aile büyüklerinin

anlattıklarından hareketle, babasının 1931 yılında emekli olup Avanos'a döndüğünü, Avanos'a geldiklerinde mevcut konağın olduğu yerde dedesi Hacı Nasuh'a ait küçük bir evin bulunduğunu ve annesi Ayişe Behire Hanım'ın isteği doğrultusunda bu küçük evin büyütülerek konak hâline getirildiğini nakleder. Terzi Halis Tandoğan'ın nakline göre konak tamamen yıkılarak 1934-36 yıllarında yeniden yapılmıştır (Kılıç ve Kılıç, 2017: 93) ancak konağa komşu olan Muharrem Gürdal'ın aktardığına göre mevcutta bulunan evin üzerine konak inşa edilmiş, eski küçük evin yapılış tarihinin bulunduğu taş levha da mevcut konağa konulmuştur.

Konak, avlusu ve önceki konağı kaplayan alanlarıyla beraber 394m²'lik bir alana sahiptir. Üç katlı yapının tamamı düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Dış cephedeki ahşap aksamı balkonlar, çatı saçaklarındaki ahşap işçilikler, revaklar, kapı ve pencere boşlukları, pencere ve balkonlardaki demir korkuluklardaki işçilikler dikkat çekicidir. Çatı, kırma ve beşik çatı olarak iki kademeli olarak düzenlenmiştir. Evin yapılış tarihini gösteren yazıtta “Maşallah” yazısı altında H. 1320 (M. 1902) tarihi okunmaktadır.

Güney ve doğu yönünden iki cephe görüntüsü veren bu evin yine aynı yönlerde “L” biçiminde bir “hayat” yer almaktadır. Üç katlı yapının tamamı düzgün kesme taştan inşa edilmiştir (Kılıç ve Kılıç, 2017: 93). Konağın alt katında hayata açılan iki aralığı vardır. Merdiven aralığının güneyinde iki, kuzeyinde ise bir sufa/sofa vardır. Küçük aralığın doğusunda ise küçük bir oda ile mutfak yer alır. Alt kattan yükselen merdivenle üst kat aralığına çıkılmaktadır. Bu aralığın güney yanında divanhan eve iki köşk oda vardır. Divanhanenin önünden balkona geçilmektedir. Üst kat aralığının doğusundaki kapı dambaşına açılır, kuzey yanında küçük bir koridorla üç küçük oda ile bir mutfağa ulaşılmaktadır. Aralıktan uzanan merdivenle, en üste yapılmış olan harem odası ve yıldız köşküne çıkılmaktadır (Esmer, 1992: 80).

Hacı Mehmet Nuri Bey Konağı'nın bodrumunda sade bir işçilik görülmekle birlikte zemin katta bulunan ön ve yan cepheler dıştan revaklı bir formdadır. Üst kat çatısı sade bezemeli sütun başlıklarını taşıyan taş sütun direklidir. Ahşap tavanlı bazı odaların yanı sıra tonoz çatılı taş örme tavanlar da mevcuttur. Üst kat alt kata göre revak üstü kısmen balkon bırakılmış olmakla birlikte

daha genişçe bir yer tutar. Bu katta ön cephe ile doğu yan cepheler balkonludur. Bu katın tüm odaları ahşap tavanlıdır. Bezeme itibarı ile özellikle ahşap tavan göbekleri değişik tezyinattan ile hemen her odada ve salonda dikkati çekmektedir (Kılıç ve Kılıç, 2017: 94). Ahşap tavan motiflerinin Ayişe Behire Hanım tarafından tasarlanarak ustalara yaptırıldığı zikredilmektedir.

Bazı odaların kapıları, basit eşya koymak için tasarlanan niş kapakları ile yüklük dolap kapakları da sade oyma bezemeli olup genellikle konağın bazı taş duvarlarındaki gibi yelpaze motifi görülür. Duvar resimleri yoktur. Çatı ahşap olup eski tip kiremitle kaplı geniş saçaklar bezemeli ahşap korkuluklarla çevrilidir. Gerek mimari özelliği gerekse taş ve ahşap bezemeler itibarıyla Erken Cumhuriyet Dönemi'ne tarihlenebilir (Kılıç ve Kılıç, 2007: 95).

Kesme taştan kâgir tekniğinde inşa edilmiş olan konağın sadece çatı katındaki duvarlarının bir bölümünün Bağdadi tekniği (ahşap iskelet yapılarında dikme aralarının sık aralıklı çitallerle kaplanarak üstlerinin sıvanmasından oluşan yapı tekniği) ile inşa edildiği görülmektedir (Kılıç ve Kılıç, 2017: 95). Yüksek duvarları bulunan ve hayat adı verilen bir avlu içerisine inşa edilen konak “yıldız köşkü” de dâhil olmak üzere üç katlı olarak tasarlanmıştır.

Güney kenarında bulunan taş korkuluklardan ise ancak çok az bir kısmı günümüze kadar ulaşabilmiştir. Evin ana girişi, hayatın güneyinde mevcut olan iki kanatlı cümle kapısı sayesinde sağlanmaktadır. Portal şeklinde düzenlenen kapının açıklığı, blok bir lento taşı ile geçilmiştir. Kapının üzeri beşik kemerden oluşmakta olup üst kısmına

pencere görünümü çerçeve içerisine alınmış bir boşluk bırakılmıştır (Esmer, 1992: 83).

Dambaşıyla evin bağlantısını kuran ise üst katın doğu cephesinin ortasında bulunan balkondur. Balkon zemini, binanın döşeme hizasında dışa uzanan ahşap kirişlerin üzerine yerleştirilen düzgün kesme taştan oluşmaktadır. Daha sonra zemin tabliyesi güneydoğu köşesine yaslanan “S” kıvrımlı ahşap payanda ile desteklenmiştir. Üzerini örten sundurma çatı ahşap direklerle, bunların arasında yer alan kemerlere oturan sundurma çatı ile kapatılmıştır. Bu balkondan tek basamak yükseklikte olan kare planlı dambaşına ulaşılır. Dambaşının kuzeydoğu köşesindeki kapı doğrudan sokağa açılmaktadır. Dambaşının zemini betonla kaplanmıştır (Esmer, 1992: 83).

Köşk katı aralığının batı ucunda yer alan ahşap üç kollu merdiven vasıtasıyla harim odası olarak adlandırılan odaya çıkılmaktadır. Divanhanenin tam üzerinde ve bu mekânla aynı ölçülerde olan odanın tabanı tahta ile kaplıdır. Tavan ise düzgün ahşap kaplama olarak tasarlanmıştır. Tavanın orta yerinde, diğerleri ile de ortaklık teşkil eden ahşap bir göbek yerleştirilmiştir. Odanın güneydoğu ve güneybatı köşelerinde “S” şeklinde yapılmış birer ahşap sedir vardır. İki sedir arasında yer alan bir basamakla balkon kapısına ulaşılır. Çift kanatlı kapıdan çıkan balkon, alt kattakinin bir benzeridir. Harem odasını aydınlatan ve bu kapının iki yanında yer alan birer pencere dışında, doğu ve batı duvarlarında da ikişer pencere bulunmaktadır (Esmer, 1992: 87).

Resim 4. NEVÜ Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi (NEVKAM Arşivi)

Avanos'un ihtişamlı konaklarından biri olan Doktor Hacı Mehmet Nuri Bey Konağı, 2019 yılı itibarıyla Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi (NEVKAM)'ne bağlı Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi olarak hizmet vermektedir. Uygulamalı halkbilimi müzesi formunda tekrar düzenlenen konakta, genel itibarıyla UNESCO tarafından "İnsanlığın Somut

Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi"ne kayıtlı olan unutulmaya yüz tutmuş gelenekler aktarılırken özelde ise Kapadokya bölgesinin doğum, düğün, ölüm âdetleri, halk hekimliği ve inanışları, sözlü kültür ürünleri, geleneksel çocuk oyunları, geleneksel eğlence kültürü vb. uygulamalı olarak müze rehberleri tarafından hem aktarılmakta hem de icra edilmektedir. Konağın zemin katında bulunan ve mutfağa bitişik

olan oda ise Nevşehir İl Kültür Müdürlüğüne bağlı turizm danışma ofisi olarak kullanılmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Esmer, Mehmet Ali (1992). *Avanos'un Eski Evleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kılıç, Filiz ve Kılıç, Mehmet (2017). *Avanos'a Dâir Yazılar 2*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Türkçe Sözlük (1988). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

<https://mirasmuzesi.nevsehir.edu.tr/>